

The Importance and Guarantees of the Judiciary Independence

Tamar Laliashvili

Doctor of Law, Professor of The European University

ABSTRACT

The article deals with the standards of judicial independence, institutional and individual independence, their interrelationships, their role and importance for the existence of democracy and the rule of law, the article discusses the elements of individual independence of the judiciary, existing and expected external and internal threats to judicial independence. The article analyzes and outlines the courts, both external and internal forces, the dangers of impact, such as the legislative and executive branches of government, political parties, society, the press, the judiciary itself, and sets out standards for what both judicial and judicial independence standards must meet. The article also offers readers the ways to solve the problems that arise.

KEYWORDS: Judiciary, Independence of judges, Conference of Judges

INSTITUTIONAL INDEPENDENCE OF THE JUDICIARY

Judicial independence implies the independence of judges, both individually and institutionally. The independence of a judge should be seen as, on the one hand, a system of orientation for the judge himself, a system of his professional beliefs, and, on the other hand, as a set of institutional and operational measures designed to ensure that independence.¹

Institutional independence means the separation of the judiciary from the executive and legislative branches of the institution as a set of institutional and operational measures designed to ensure that independence, including individual independence. It defines the relationship between the judiciary and those branches of government independence, as well as their perception of society as such.²

It is carried out with the self-government and incompatibility of the court. Self-government is exercised by the Conference of Judges of Georgia, the

main function of which is to strengthen the independence of the judiciary, public confidence and trust in the courts, and the authority of judges.

INDIVIDUAL INDEPENDENCE OF THE JUDGE

What is the individual independence? The independence of judges is not a purpose in itself. It is a direct guarantee of the citizen that the judge's decision will be neutral, in accordance with the law and the Constitution.³

According to the Constitution, the judiciary is not only the exercise of justice, but also the judiciary control. According to the Constitution, the judiciary is exercised by the courts, which means that the exercise of this power is fully entrusted to judges.

Therefore, the independence of the judge is considered, the judge's orientation system itself, a kind of system of his professional belief. According to the

1 Bangalore Principles of Judicial Conduct and its Comments, Tbilisi 2015 p.66.

2 Bangalore Principles of Judicial Conduct and its Comments, Tbilisi 2015, p.67.

3 Bettermann, From the sense and limits of judicial independence, in Freiherr vom Stein-Gesellschaft e. V (Hrsg), The independence of the judge, A Cappenberg conversation, 1969, p. 45 ff.

Constitution, the judiciary is exercised by the courts, which means that the exercise of this power is entirely entrusted to judges. The following articles of the Constitution already set out the basic principles by which a judge should be guided in the performance of his or her activities.

Therefore, the independence of the judge is considered, the judge's orientation system itself, a kind of system of his professional beliefs

It is the individual independence that specifically concerns the judge directly. It consists of subjective and personal (persönliche) independence and is therefore subjective and personal in nature.

- A) Subject matter;
- B) Personal;
- C) Internal independence.

SUBJECTIVE INDEPENDENCE

The guarantee of independence is enjoyed by all persons exercising judicial power in accordance with the Constitution and the law (judges, jury). The source of threat to the independence of judges can be: state authorities, parties or public groups.

INDEPENDENCE FROM THE EXECUTIVE BRANCH

Ensuring the independence of judges is an essential element of the independence of the judiciary from the executive branch. It is inadmissible for the executive to give any directives to the court, to issue any act, which will interfere in the activities of the court. Article 63 of the Constitution explicitly states that all acts restricting the independence of a judge are void. Judges may not be depend on the instructions of the executive branch. The executive branch has no right to issue any act or give separate instructions that will affect the activities of the court.

Pursuant to Article 8 of the Law on Common Courts, state and local self-government bodies, institutions and officials are prohibited from violating the independence of the judiciary, influencing a judge or interfering in his/her activities while making a decision.⁴

⁴ Assistant conference, public law, Regensburg 2018, Nomos, Jann Ferlemann, Temporarily independent? Temporary judge between independence and flexibility. P. 50ff.

INDEPENDENCE FROM THE LEGISLATURE

The court's obedience to the law and the constitution is given directly in the first paragraph of Article 63 of the Constitution.

But obedience to the law does not mean obedience to the letters of the norm or coercion to obey the literal meaning of the norm, but rather, the judge has the right to interpret the norm according to the system of law, its essence and purposes. The legislator has no right to interfere in the activities of the court during the consideration of specific cases in the court and to have any influence on it. Interference measures include both decisions of Parliament and individual laws.

INDEPENDENCE OF JUDGES FROM THE JUDICIARY ITSELF

The substantive independence of judges means independence not only from the executive and the legislature, but also from the judiciary.

The judge acts independently of other judges. The task of hearing and deciding a case from a judge who remains face to face with his or her conscience. Requires some autonomy. Thus, the independence of a judge requires not only the independence of the judiciary as an institution from other branches of government, but it also requires the independence of judges from each other. In other words, the independence of a judge is conditioned not only by the absence of unlawful outside influence, but also by the absence of the unlawful influence that may result from the actions or position of other judges. Although a judge sometimes finds it helpful to "get ideas" to colleagues in a hypothetical case, each judge is personally responsible for the decision, including the judges on the appellate panels.⁵

CERTAIN CASES ESTABLISHED BY THE CODE OF PROCEDURE FOR RESTRICTION OF INDEPENDENT DECISION-MAKING BY A JUDGE

In cases defined by the Code of Procedure, the judge is deprived of the opportunity to make an independent decision on a number of issues. It obeys these restrictions established by law. The judge can-

⁵ Michael Reinhard, Konsistente Jurisdiktion, 1997, S. 198.

not make a decision independently, as this issue has already been regulated and resolved by the Code of Procedure. This does not violate the principle of the independence of judges, as the restriction on the free decision of a judge is set by the Code of Procedure itself. For example, the court has no right to go beyond the scope of the accusation in terms of aggravation, or to establish new factual circumstances radically different from the factual circumstances established by the parties, and after the judgment enters into force, the court cannot change the verdict. The court has no right to assess the silence of the accused against him or to use only the confession of the accused as a basis for the verdict.

PARTY INDEPENDENCE

The judges are not allowed to be a member of any political party. It is a constitutional principle. It is given in paragraph 4 of Article 63 of the Constitution of Georgia, according to which a judge may not be a member of a political party, participate in political activities.

The judge should make a decision in accordance with the Constitution and the law and not in the purpose and interests of any political party. The law requires the complete political neutralization of a judge and prohibits activities in any political party.⁶

JUDICIAL INDEPENDENCE FROM THE PUBLIC

Court decision can and should be criticized. Criticism of the press during the trial is permissible. But at the same time, the independence of the judiciary must be protected by law from the influence of both the press and individuals, interested organizations, and part of the public.

The substantive Criminal Code ensures the protection of the judiciary from criminal activity. Forcing a judge to make a decision that is desirable for someone is punishable under criminal law (Article 365 of the Criminal Code, threats or violence in connection with the conduct of an trial or investigation), and contempt of court is punished accordingly.

PERSONAL INDEPENDENCE OF JUDGES

Paragraph 5 of Article 63 of the Constitution of Georgia (Part 2 of Article 7 of the Organic Law on Common Courts) ensures the personal independence of a judge appointed in accordance with the law. The removal of a judge from the hearing, his/her dismissal or transfer to another position, or his/her retirement shall be allowed only if there are preconditions provided by law.

The personal independence of a judge includes first of all the following elements:

1. Inadmissibility of removal from the trial of a judge;
2. Inadmissibility of his early dismissal from office, early termination of his authority;
3. Inadmissibility of transfer to another position;
4. Retirement before the expiration of his/her judicial activity, except in cases provided by law.

This is the principle of immovability. The principle of immovability is a guarantee of both personal and substantive independence of judges. Judges who have been appointed in accordance with the law may not be dismissed, removed from office, transferred to another position, or retired before the expiration of their term as a judge. It is inadmissible to apply measures to judges by which judges practically retain their positions but are in fact unable to carry out judicial activities,

For example, when the law on the distribution of court cases in common courts and the imposition of powers on other judges is violated. If the rule of distribution of cases is violated and the particular judge fails to get the particular case, that he was subject to the judge under the law, not only the principle of a lawful judge is violated, but also the personal independence of the judge, as he is practically excluded from the case.

The appointment of a judge to another court is allowed only with his/her consent (Article 44 1 of the Common Courts Law). The law provides for the dismissal of judges in the event of the liquidation of the court. It is true that the dismissal of judges on the basis of court liquidation is written in and restricts the personal independence of judges, but it does not violate the personal independence of judges, since according to the law the court is liquidated by the judiciary and not the executive, it does not violate the personal independence of judges.

The grounds for dismissal against the will of a judge are given in the Organic Law on Common Courts (Articles 44 and 45 of the Organic Law on Common Courts), as well as in the Law on Disciplinary Liability

6 Michael Reinhard, *Konsistente Jurisdiktion*, 1997, S. 198.

and Disciplinary Proceedings of Judges of Common Courts.

Judges must be guaranteed personal independence. Judges may be removed from office or suspended from office only in cases provided for by law, on lawful grounds and in accordance with the procedure laid down by law.

INTERNAL INDEPENDENCE OF JUDGES

Any judge must make a decision based on internal independence and personal responsibility. The internal independence of a judge requires the internal freedom of a judge. He must make a decision only in accordance with the Constitution and the law and he is not liable to any third party.

Internal independence is not guaranteed by law or the constitution, but rather it is a task facing him personally to be free from influence. The judge is not fighting for internal independence, but he must own it. The judge must make his or her own decisions, both without free of internally and externally impact.

Such influences may arise from political parties, especially ruling parties, which are also legally involved in the appointment of judges to some extent (for example, the rule of appointment of Supreme Court judges). Also due to the nature of media statements, comments, TV shows and can exert some pressure, this pressure can be intensified if politicians support the opinion spread by the media. There is no legal leverage against such influence, especially since the function of the media is to criticize court decisions. The internal independence of judges means independence from third parties. The judge must make a decision freely, without the influence of others, in accordance with the law.

GUARANTEES OF INDEPENDENCE OF THE COURT AND THE JUDGE

One of the most important guarantees for the independence of a judge is his/her unlimited appointment, which is envisaged by the Constitution of Georgia.

The Organic Law on Common Courts strictly regulates the rule of communication with judges of common courts, which ensures the protection of the judge's independence from outside interference.

The irreplaceability of a judge is guaranteed by organic law. Reorganization or liquidation of the court

may not be a ground for dismissal of a judge appointed for life.

It should also be noted that since the Rose Revolution till today, the common court system came under political control. The reorganization and liquidation of the courts was the main tool that enabled the then government to remove undesirable judges from the system and to establish the judiciary in accordance with the subjective political interests. (It is the court with subjective political interests that continues to function today unfortunately).

An important guarantee of the independence of the judiciary is the immunity of judges. The judge is inviolable. It is inadmissible to prosecute, detain or arrest the judge, to search his residence or workplace, car or personal, without informing the High Council of Justice or in the case of a judge of the Constitutional Court – without the consent of the Constitutional Court. The exception is the case of witnessing a crime, which must be reported immediately to the High Council of Justice or the Constitutional Court, respectively. If, accordingly, the High Council of Justice or the Constitutional Court does not give its consent, the judge deprived of liberty shall be dismissed immediately.

SUMMARY

The key to fostering and establishing the 'rule of law' is to ensure that the judiciary is not only independent but appears to be independent, in order to gain the confidence of the public⁷ The greatest danger to independence comes from the interference of-perceived or otherwise-government institutions or political parties.

The relationship between the three branches of power should be built on mutual respect and recognition of the respective roles of the other two of them. This is necessary because the judiciary plays an important role in relation to the other two branches of the state. The judiciary must ensure that the government and administrative bodies are accountable for their actions; with regard to the legislature, the judiciary must ensure the proper application of adopted and enacted laws, as well as their compliance with the national constitution and, if necessary, regional and international treaties that are part of domestic law.

For the free, unrestricted exercise of their functions and the exercise of independent judicial decision-making powers, judicial authorities must exclude unlawful relations with other branches of state, as well

7 Kelly, W. F. B., 2002, An Independent Judiciary.

as their influence. Thus, independence is a guarantee of impartiality and objectivity

The relation of these two aspects of independence can be interpreted as follows: a judge may be independent in his or her views and reasoning, but if the

court in which he or she hears cases is not independent of other branches of government in matters relevant to his or her proper functioning, the judge cannot be considered independent.

NOTES:

1. Bangalore Principles of Judicial Conduct and its Comments, Tbilisi 2015 p.66. (In Georgian)
2. Bangalore Principles of Judicial Conduct and its Comments, Tbilisi 2015, p.67. (In Georgian)
3. Bettermann, From the sense and limits of judicial independence, in Freiherr vom Stein-Gesellschaft e. V (Hrsg), The independence of the judge, A Cappenberg conversation, 1969, p. 45 ff. (In German)
4. Assistant conference, public law, Regensburg 2018, Nomos, Jann Ferlemann, Temporarily independent? Temporary judge between independence and flexibility. P. 50ff. (In German)
5. Michael Reinhard, Konsistente Jurisdiktion, 1997, S. 198. (In German)
6. Michael Reinhard, Konsistente Jurisdiktion, 1997, S. 198. (In German)
7. Kelly, W. F. B., 2002, an Independent Judiciary. (In English)

სასამართლოს დამოუკიდებლობის მნიშვნელობა და მისი უზრუნველყოფა

თამარ ლალიაშვილი

სამართლის დოქტორი, ევროპის უნივერსიტეტის პროფესორი

საკვანძო სიტყვები: სარჩელი, კონტროლი, მართლმსაჯულება

პრობლემის წამოყრა

სასამართლოს დამოუკიდებლობა ეს არის ინსტიტუციონალური და ინდივიდუალური დამოუკიდებლობა, რომლებიც ერთობლივად ქმნიან სამართლებრივი სახელმწიფოს სუბიექტურ და ობიექტურ წინაპირობებს და ერთობლიობაში მის საფუძველს წარმოადგენს.¹

დამოუკიდებლობა ნიშნავს არა მხოლოდ პროფესიული, ღირებულებითი შეხედულებების სისტემას სასამართლო ფუნქციების განხორციელებისას, არამედ აგრეთვე ხელისუფლების სხვა შტოებთან, განსაკუთრებით აღმასრულებელ ხელისუფლებასთან მიმართებით გარკვეულ სტატუსს, რომელიც ობიექტურ პირობებსა თუ გარანტიებზეა დამყარებული.

¹ Glatzmeier, Armin, Gerichte als politische Akteure, Nomos, 2017, S.164, Wiczorek/Schütze Zivilprozessordnung und Nebengesetze, 2017. S. 446.

დამოუკიდებლობის ორივე სახე გავლენას ახდენს სამართლებრივი დაცვის საჭიროების მქონე მოქალაქეებზე, მათ შორის განსაკუთრებით უნდა აღინიშნოს ბრალდებული, ვინაიდან კერძო და საჯარო ინტერესები ისე არსად არ უპირისპირდება ერთმანეთს, როგორც სისხლის სამართალში. დამოუკიდებელი სასამართლო წარმოადგენს ნეიტრალური, სამართლიანი პროცესის წინაპირობას. მოსამართლის დამოუკიდებლობას აქვს სწორედ სისხლის სამართალში ძალიან დიდი მნიშვნელობა, რადგან სწორედ ეს წარმოადგენს ბრალდებულისათვის სასჯელის შეფარდების კანონიერ საუძველს. სისხლის სამართალი, როგორც წესი, ეხება სახელმწიფოს მიერ განხორციელებულ იძულებასა და ადამიანის უფლებების დაცვას, ამიტომაც სამართლებრივი სახელმწიფოს შესაბამისი, ლეგიტიმური შეფასება მხოლოდ იმას შეუძლია, ვინც დამოუკიდებელია, ნეიტრალურია და არც ერთ ბანაკს არ მიეკუთვნება. სწო-

რედ დამოუკიდებლობაა ის წინაპირობა, რომ მოსამართლე არის ის პირი, რომელმაც ეს შეფასება უნდა განახორციელოს.

სტატია მიზნად ისახავს მკითხველს გააცნოს სასამართლოს დამოუკიდებლობის ორი სახე: სასამართლოს ინსტიტუციური და ინდივიდუალური დამოუკიდებლობა, მათი ურთიერთმიმართება, სასამართლოს როგორც ინსტიტუციური, ასევე ინდივიდუალური დამოუკიდებლობის დღეს არსებული პრობლემატური საკითხები და შესთავაზოს მათი გადაჭრის გზები.

სასამართლოს ინსტიტუციონალური დამოუკიდებლობა

მოსამართლის დამოუკიდებლობა გულისხმობს მოსამართლეების დამოუკიდებლობას, როგორც ინდივიდუალური, ასევე ინსტიტუციური ასპექტით. მოსამართლის დამოუკიდებლობა უნდა განიხილებოდეს როგორც, ერთი მხრივ, თავად მოსამართლის საორიენტაციო სისტემა, მისი პროფესიული მრწამსის ერთგვარი სისტემა, მეორე მხრივ კი, როგორც იმ ინსტიტუციური და ოპერაციული ღონისძიებების კომპლექსი, რომლებიც ამ დამოუკიდებლობის უზრუნველსაყოფადაა მოწოდებული.²

ინსტიტუციონალური დამოუკიდებლობა ნიშნავს სასამართლოს, როგორც ინსტიტუციის აღმასრულებელ და საკანონმდებლო ხელისუფლებისაგან გამოყოფას, როგორც იმ ინსტიტუციური და ოპერაციული ღონისძიებების კომპლექსიდან, რომლებიც ამ დამოუკიდებლობის, მათ შორის, ინდივიდუალური დამოუკიდებლობის უზრუნველსაყოფადაა მოწოდებული. იგი განსაზღვრავს სასამართლო ორგანოებსა და ხელისუფლების იმ შტოებს შორის ურთიერთობებს, რომელთა მიზანია, უზრუნველყონ როგორც სასამართლო ხელისუფლების რეალური დამოუკიდებლობა, ისე საზოგადოების მიერ მათი ასეთად აღქმა.³

ის ხორციელდება სასამართლოს თვითმმართველობითა და შეუთავსებლობით. თვითმმართველობა ხორციელდება საქართველოს მოსამართლეთა კონფერენციის მიერ, რომლის მთავარი ფუნქციაც არის სასამართლო ხელისუფლების დამოუკიდებლობის, სასამართლოებისადმი ხალხის ნდობისა და რწმენის განმტკიცების, მოსამართლეთა ავტორიტეტის ამაღლება.

2 მოსამართლეთა ქცევის ბანგალორის პრინციპები და მისი კომენტარები, თბილისი 2015, გვ. 66.

3 მოსამართლეთა ქცევის ბანგალორის პრინციპები და მისი კომენტარები, თბილისი 2015, გვ. 67.

მოსამართლეთა კონფერენციის გავლენა სასამართლო სისტემის ადმინისტრირებაზე საკმაოდ მნიშვნელოვანია, რაც ერთ-ერთი ბერკეტი იმისა, რომ სასამართლო სისტემის ადმინისტრირების ძირითადი საკითხების გადაწყვეტა ხდება მოსამართლეთა კონფერენციის და მისი წარმომადგენლობითი ორგანოების მეშვეობით, რითაც ხდება ხელისუფლების სხვა შტოების მხრიდან სასამართლო ხელისუფლების საქმიანობაში ჩარევის თავიდან აცილება. ასევე მნიშვნელოვანია შეუთავსებლობის პრინციპი, იგი (inkompetibilität) კონსტიტუციური პრინციპია, რომლის შესაბამისად მოსამართლეს უფლება არა აქვს განახორციელოს სხვა საქმიანობა.⁴

მოსამართლის ინდივიდუალური დამოუკიდებლობა

რას წარმოადგენს ინდივიდუალური დამოუკიდებლობა? მოსამართლეთა დამოუკიდებლობა თვითმიზანს არ წარმოადგენს⁵. უშუალოდ მოქალაქის გარანტიაა, რომ მოსამართლის გადაწყვეტილება იქნება ნეიტრალური, კანონისა და კონსტიტუციის შესაბამისი.⁶

კონსტიტუციით, სასამართლო ხელისუფლება არ წარმოადგენს მხოლოდ მართლმსაჯულების განხორციელებას, არამედ იგი სასამართლო კონტროლითაც ხორციელდება. კონსტიტუციის შესაბამისად სასამართლო ხელისუფლებას ახორციელებენ სასამართლოები, რაც გულისხმობს, რომ ამ ხელისუფლების განხორციელება სრულიად მინდობილი აქვთ მოსამართლეთა, კონსტიტუციის მომდევნო მუხლები უკვე ადგენს იმ ძირითად პრინციპებს, რითაც მოსამართლემ უნდა იხელმძღვანელოს თავისი საქმიანობის განხორციელებისას.

აქედან გამომდინარე, მოსამართლის დამოუკიდებლობა განიხილება, როგორც თავად მოსამართლის საორიენტაციო სისტემა, მისი პრო-

4 კონსტიტუციის 63 მუხლის მე 4 პუნქტი: „მოსამართლის თანამდებობა შეუთავსებელია სხვა თანამდებობასთან და ანაზღაურებად საქმიანობასთან, გარდა სამეცნიერო და პედაგოგიური საქმიანობისა. მოსამართლე არ შეიძლება იყოს პოლიტიკური პარტიის წევრი, მონაწილეობდეს პოლიტიკურ საქმიანობაში“.

5 Bettermann, Vom Sinn und Grenzen der richterliche Unabhängigkeit, in Freiherr vom Stein-Gesellschaft e. V(Hrsg), Die Unabhängigkeit des Richters, Ein Cappenberg Gespräch, 1969, S. 45ff.

6 Stelkens/Panzer in: Schoch/Schneider/Bier(Hrsg), VwGO, Stand der Kommentierung: April 2013, § 1Rn. 34.

ფესიული მრწამსის ერთგვარი სისტემა⁷.

სწორედ უშუალოდ მოსამართლეს ეხება ინდივიდუალური დამოუკიდებლობა, იგი შედგება საგნობრივი და პიროვნული (persönliche) დამოუკიდებლობისაგან და შესაბამისად საგნობრივი და პიროვნული ხასიათისაა:⁸

- ა) საგნობრივი;
- ბ) პიროვნული;
- გ) შინაგანი დამოუკიდებლობა.

საგნობრივი დამოუკიდებლობა

დამოუკიდებლობის გარანტიით სარგებლობს ყველა პირი, ვინც კონსტიტუციისა და კანონის შესაბამისად სასამართლო ხელისუფლებას ახორციელებს (მოსამართლეები, მსაჯულები). მოსამართლეთა დამოუკიდებლობის საფრთხის წყარო შეიძლება იყოს: სახელმწიფო ხელისუფლება, პარტია ან საზოგადოებრივი დაჯგუფებები.

აღმასრულებელი ხელისუფლებისაგან დამოუკიდებლობა

მოსამართლეთა დამოუკიდებლობის უზრუნველყოფა აღმასრულებელი ხელისუფლებისგან სასამართლოს დამოუკიდებლობის უმნიშვნელოვანესი ელემენტია. დაუშვებელია აღმასრულებელი ხელისუფლების მიერ სასამართლოსათვის რაიმე დირექტივების მიცემა, რაიმე აქტის გამოცემა, რითაც მოხდება სასამართლოს საქმიანობაში ჩარევა. კონსტიტუციის 63-ე მუხლი პირდაპირ უთითებს, რომ ბათილია ყველა აქტი, რომელიც ზღუდავს მოსამართლის დამოუკიდებლობას. მოსამართლეები არ შეიძლება აღმასრულებელი ხელისუფლების მითითებებზე იყვნენ დამოკიდებული. აღმასრულებელ ხელისუფლებას უფლება არა აქვს, რაიმე აქტი გამოსცეს ან ცალკეული მითითებები მისცეს, რომელიც სასამართლოს საქმიანობაზე ზეგავლენას მოახდენს. საერთო სასამართლოების შესახებ კანონის მე-8 მუხლის

შესაბამისად სახელმწიფო და ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოს, დაწესებულებას, თანამდებობის პირს ეკრძალება სასამართლოს დამოუკიდებლობის შელახვა, მოსამართლეზე რაიმე ზემოქმედება ან მის საქმიანობაში ჩარევა გადაწყვეტილების მიღებისას.⁹

საკანონმდებლო ხელისუფლებისაგან დამოუკიდებლობა

სასამართლოს მორჩილება კანონისა და კონსტიტუციისადმი პირდაპირ მოცემულია კონსტიტუციის 63-ე მუხლის პირველ პუნქტში, მაგრამ კანონისადმი მორჩილება არ ნიშნავს ნორმის ასოებისადმი მორჩილებას ან იძულებას დაემორჩილოს ნორმის სიტყვასიტყვით მნიშვნელობას, არამედ, მოსამართლეს აქვს უფლება კანონის სისტემიდან, მისი არსისა და მიზნებიდან გამომდინარე ნორმის ინტერპრეტაცია მოახდინოს. კანონმდებელს უფლება არა აქვს სასამართლოში მიმდინარე კონკრეტულ საქმეთა განხილვისას ჩაერიოს სასამართლოს საქმიანობაში და რაიმე გავლენა მოახდინოს მასზე. ჩარევის საშუალებებში მოიაზრება როგორც პარლამენტის გადაწყვეტილებები, ისე ცალკეული კანონები.

მოსამართლეთა დამოუკიდებლობა თვით სასამართლო ხელისუფლებისაგან

მოსამართლეთა საგნობრივი დამოუკიდებლობა ნიშნავს დამოუკიდებლობას არა მხოლოდ აღმასრულებელი და საკანონმდებლო ხელისუფლებისაგან, ასევე სასამართლო ხელისუფლებისგანაც.

მოსამართლე სხვა მოსამართლეებისაგან დამოუკიდებლად მოქმედებს. საქმის განხილვისა და გადაწყვეტილების გამოტანის ამოცანა მოსამართლისაგან, რომელიც თავის სინდისტან პირისპირ რჩება. გარკვეულ ავტონომიურობას მოითხოვს. ამდენად, მოსამართლის დამოუკიდებლობა მოითხოვს არა მარტო სასამართლო ხელისუფლების, როგორც ინსტიტუტის, დამოუკიდებლობას ხელისუფლების სხვა შტოებისაგან, არამედ ის ასევე მოითხოვს მოსამართლეების დამოუკიდებლობას ერთმანეთისაგან. სხვაგვარად რომ ვთქვათ, მო-

7 მოსამართლეთა ქცევის ბანგალორის პრინციპები და მისი კომენტარები, თბილისი 2015, გვ. 71.

8 58 Assistentagung, Öffentliches Recht, Regensburg 2018, Nomos, Jann Ferlemann, Vorübergehend Unabhängig? Richter auf Zeit zwischen Unabhängigkeit und Flexibilität. S. 49ff.

9 Assistentagung, Öffentliches Recht, Regensburg 2018, Nomos, Jann Ferlemann, Vorübergehend Unabhängig? Richter auf Zeit zwischen Unabhängigkeit und Flexibilität. S. 50ff.

სამართლის დამოუკიდებლობას განაპირობებს არა მარტო არამართლზომიერი გარეშე გავლენის არარსებობა, არამედ იმ არამართლზომიერი გავლენის არარსებობა, რომელიც სხვა მოსამართლეების მოქმედებიდან ან პოზიციიდან შეიძლება გამომდინარეობდეს. თუმცა მოსამართლეს ზოგჯერ სასარგებლოდ მიაჩნია, „იდევები გამოსტყუოს“ კოლეგებს რაიმე ჰიპოთეტურ საქმესთან დაკავშირებით, პასუხისმგებლობა გამოტანილი გადაწყვეტილებისთვის ყოველ მოსამართლეს პირადად ეკისრება, იმ მოსამართლეთა ჩათვლით, რომლებიც სააპელაციო სასამართლოების კოლეგიების შემადგენლობაში შედიან.¹⁰

მოსამართლის მიერ დამოუკიდებლად გადაწყვეტილების მიღების შეზღუდვის საპროცესო კოდექსით დადგენილი ცალკეული შემთხვევები

საპროცესო კოდექსით განსაზღვრულ შემთხვევებში მთელ რიგ საკითხებზე მოსამართლე მოკლებულია დამოუკიდებლად გადაწყვეტილების მიღების შესაძლებლობას. იგი ემორჩილება კანონით დადგენილ ამ შეზღუდვებს. მოსამართლე დამოუკიდებლად ვერ იღებს გადაწყვეტილებას, რადგან ეს საკითხი უკვე საპროცესო კოდექსითაა დარეგულირებული და გადაწყვეტილი. ეს არ არღვევს მოსამართლეთა დამოუკიდებლობის პრინციპს, რადგან მოსამართლის მიერ თავისუფალი გადაწყვეტილების მიღების შეზღუდვას თვით საპროცესო კოდექსი ადგენს. მაგალითად, სასამართლოს უფლება არა აქვს ბრალდების ფარგლებს გასცდეს დამძიმების კუთხით, ან მხარეთა მიერ დადგენილ ფაქტობრივ გარემოებათაგან რადიკალურად განსხვავებული ახალი ფაქტობრივი გარემოებები დაადგინოს, ასევე განაჩენის კანონიერ ძალაში შესვლის შემდეგ, სასამართლოს არ შეუძლია შეცვალოს მის მიერ დადგენილი განაჩენი, გარდა კანონით გათვალისწინებული შემთხვევებისა, მას უფლება არ აქვს ბრალდებულის დუმილი შეაფასოს მის საწინააღმდეგოდ ან მხოლოდ ბრალდებულის აღიარებითი ჩვენება დაუდოს განაჩენს საფუძვლად.

პარტიული დამოუკიდებლობა

მოსამართლის არაპარტიულობა კონსტიტუციური პრინციპია. იგი მოცემულია საქართველოს კონსტიტუციის 63-ე მუხლის მე-4 პუნქტში, რომლის თანახმად მოსამართლე არ შეიძლება იყოს პოლიტიკური პარტიის წევრი, მონაწილეობდეს პოლიტიკურ საქმიანობაში.

მოსამართლემ გადაწყვეტილება უნდა მიიღოს კონსტიტუციისა და კანონის შესაბამისად და არა რომელიმე პოლიტიკური პარტიის მიზნებიდან და ინტერესებიდან გამომდინარე. კანონი მოითხოვს მოსამართლის სრულ პოლიტიკურ ნეიტრალიზაციას და უკრძალავს პარტიულ საქმიანობას.¹¹

სასამართლოს დამოუკიდებლობა საზოგადოებისაგან

სასამართლოს განაჩენები შეიძლება და უნდა გაკრიტიკდეს. პროცესის მიმდინარეობისას პრესის მიერ განხორციელებული კრიტიკა მიმდინარე პროცესზე დასაშვებია, მაგრამ ამავდროულად სასამართლოს დამოუკიდებლობა როგორც პრესის, ასევე კერძო პირთა, დაინტერესებული ორგანიზაციების, საზოგადოების ნაწილის ზემოქმედებისაგან კანონით უნდა იქნეს დაცული.

სისხლის მატერიალური კოდექსი უზრუნველყოფს სასამართლო ხელისუფლების დაცვას დანაშაულებრივი ქმედებისაგან. მოსამართლის იძულება ვინმესათვის სასურველი გადაწყვეტილების გამოსატანად დასჭადია სისხლის სამართლის წესით (სსკ-ის 365-ე მუხლი, მუქარა ან ძალადობა სამართალწარმოების განხორციელებასთან ან გამოძიებასთან დაკავშირებით), სასამართლოს უპატივცემულობაც შესაბამისად ისჯება.

მოსამართლეთა პიროვნული დამოუკიდებლობა

საქართველოს კონსტიტუციის 63-ე მუხლის მე-5 პუნქტი (საერთო სასამართლოების შესახებ ორგანული კანონის მე-7 მუხლის მე-2 ნაწილი) უზრუნველყოფს კანონის შესაბამისად დანიშნული მოსამართლის პიროვნულ დამოუკიდებლობას. მოსამართლის ჩამოცილება საქმის განხილვისაგან, თანამდებობიდან მისი ვადამდე გათავისუფლება ან სხვა თანამდებობაზე გადა-

10 Michael Reinhard, Konsistente Jurisdiktion, 1997, S. 198.

11 Michael Reinhard, Konsistente Jurisdiktion, 1997, S. 198

ყვანა, ან მისი პენსიაში გაშვება დაიშვება მხოლოდ კანონით განსაზღვრულ წინაპირობების არსებობის შემთხვევაში.

მოსამართლის პიროვნული დამოუკიდებლობა მოიცავს უპირველეს ყოვლისა შემდეგ ელემენტებს:

1. მოსამართლის საქმის განხილვისაგან ჩამოცილების დაუშვებლობა;
2. თანამდებობიდან მისი ვადამდე განთავისუფლების, მისთვის უფლებამოსილების ვადამდე შეწყვეტის დაუშვებლობა;
3. სხვა თანამდებობაზე გადაყვანის დაუშვებლობა;
4. მისი სამოსამართლო საქმიანობის ვადის ამოწურვამდე პენსიაზე გაშვება, გარდა კანონით გათვალისწინებული შემთხვევებისა.

ეს წარმოადგენს ინამუვიბილობის პრინციპს (Inamovibilität). ინამუვიბილობის პრინციპი წარმოადგენს მოსამართლეთა როგორც პიროვნული, ასევე საგნობრივი დამოუკიდებლობის გარანტიას. მოსამართლეები, რომლებიც კანონის შესაბამისად არიან თანამდებობაზე გამწესებულები, დაუშვებელია მოსამართლედ დანიშნვის ვადის გასვლამდე გაათავისუფლონ, სამოსამართლო საქმიანობას ჩამოაცილონ, ანდა სხვა თანამდებობაზე გადაიყვანონ, ან პენსიაზე გაუშვან. დაუშვებელია ისეთი ზომების გამოყენება მოსამართლეთა მიმართ, რომლითაც მოსამართლეები პრაქტიკულად ინარჩუნებენ თავიანთ თანამდებობას, მაგრამ ფაქტობრივად ვერ ახორციელებენ სამოსამართლო საქმიანობას, მაგალითად, როდესაც ირღვევა კანონი საერთო სასამართლოებში საქმეთა განაწილებისა და უფლებამოსილების სხვა მოსამართლისათვის დაკისრების შესახებ. თუ საქმეთა განაწილების წესი დაირღვა და მოსამართლემ ვერ მიიღო ის საქმე განსახილველად, რომელიც კანონიდან გამომდინარე მას ექვემდებარებოდა განხილვისათვის, ირღვევა არა მხოლოდ კანონისმიერი მოსამართლის პრინციპი, არამედ ასევე მოსამართლის პიროვნული დამოუკიდებლობაც, რადგან ის პრაქტიკულად ჩამოშორებულია იმ საქმის განხილვას, რომელიც მას კანონის შესაბამისად ევალებოდა.

მოსამართლის განმწესება სხვა სასამართლოში დასაშვებია მხოლოდ მისი თანხმობით (საერთო სასამართლოების შესახებ კანონის 44-ე მუხლის პირველი ნაწილი). კანონი ითვალისწინებს მოსამართლეთა განთავისუფლებას სასამართლოს ლიკვიდაციის შემთხვევაში. მართალია სასამართლოს ლიკვიდაციის საფუძვლით მოსამართლეთა განთავისუფლება იწერება მოსამართლეთა პიროვნულ დამოუ-

კიდებლობაში და ზღუდავს მას, მაგრამ ეს არ არღვევს მოსამართლეთა პიროვნულ დამოუკიდებლობას, ვინაიდან კანონის შესაბამისად სასამართლოს ლიკვიდაცია ხორციელდება სასამართლო ხელისუფლების მიერ და არა აღმასრულებელი, ეს კი არ იწვევს მოსამართლეთა პიროვნული დამოუკიდებლობის დარღვევას.

მოსამართლის ნების საწინააღმდეგოდ თანამდებობიდან გათავისუფლების საფუძვლები მოცემულია ორგანულ კანონში საერთო სასამართლოების შესახებ (საერთო სასამართლოების შესახებ ორგანული კანონის 44-ე, 45-ე მუხლები), ასევე კანონში საერთო სასამართლოების მოსამართლეთა დისციპლინური პასუხისმგებლობისა და დისციპლინური სამართალწარმოების შესახებ.

სავალდებულოა მოსამართლეებს გარანტირებული ჰქონდეთ პიროვნული დამოუკიდებლობა. მოსამართლეები შესაძლებელია განთავისუფლდნენ თანამდებობიდან ან მათ შეუჩერდეთ სამოსამართლო საქმიანობა მხოლოდ და მხოლოდ კანონით გათვალისწინებულ შემთხვევებში, კანონისმიერი საფუძვლით და კანონით გათვალისწინებული პროცედურით.

მოსამართლეთა შინაგანი დამოუკიდებლობა

ნებისმიერმა მოსამართლემ გადაწყვეტილება უნდა მიიღოს შინაგანი დამოუკიდებლობისა და პირადი პასუხისმგებლობის საფუძველზე. მოსამართლის შინაგანი დამოუკიდებლობა მოითხოვს მოსამართლის შინაგან თავისუფლებას. მან გადაწყვეტილება უნდა მიიღოს მხოლოდ კონსტიტუციისა და კანონის შესაბამისად და იგი არ არის პასუხისმგებელი ვინმე მესამე პირის მიმართ. შინაგანი დამოუკიდებლობა არ არის გარანტირებული კანონით ან კონსტიტუციით, არამედ ეს არის პიროვნულად პირადად მის წინაშე მდგომი ამოცანა, რომ იყოს თავისუფალი ზემოქმედებისაგან. შინაგანი დამოუკიდებლობისათვის მოსამართლე არ იბრძვის, არამედ ის მას უნდა ფლობდეს. მოსამართლემ გადაწყვეტილება უნდა მიიღოს საკუთარი პასუხისმგებლობით, როგორც შინაგანი ასევე გარე ზემოქმედებების გარეშე.

ასეთი ზემოქმედებები შესაძლებელია პოლიტიკური პარტიებისაგან წარმოიშვას, განსაკუთრებით მმართველი პარტიებისაგან, რომელიც სამართლებრივად გარკვეულწილად მოსამართლეთა დანიშვნაშიც იღებს მონაწილეობას (მაგალითად, უზენაესი სასამართლოს

მოსამართლეთა დანიშვნის წესი). ასევე მედიის განცხადებებს, კომენტარებს, სატელევიზიო გადაცემებს, ხასიათიდან გამომდინარე, შეუძლიათ გარკვეული ზეწოლა მოახდინონ. ეს ზეწოლა შეიძლება გაძლიერდეს, თუ პოლიტიკოსები მედიის მიერ გავრცელებულ აზრს მხარს უჭერენ. ასეთი ზემოქმედების წინააღმდეგ არანაირი სამართლებრივი ბერკეტი არ არსებობს, მით უფრო, რომ მედიის ფუნქციაა სასამართლო გადაწყვეტილებები აკრიტიკოს. მოსამართლეთა შინაგანი დამოუკიდებლობა ნიშნავს დამოუკიდებლობას მესამე პირთა მიმართ. მოსამართლემ თავისუფლად, სხვათა ზემოქმედების გარეშე კანონის შესაბამისად უნდა მიიღოს გადაწყვეტილება.

სასამართლოსა და მოსამართლის დამოუკიდებლობის გარანტიები

მოსამართლის დამოუკიდებლობის ერთ-ერთი უმნიშვნელოვანესი გარანტიაა მისი უვადო განწესება, რასაც ითვალისწინებს საქართველოს კონსტიტუცია.

საერთო სასამართლოების შესახებ ორგანული კანონით მკაცრად არის დარეგულირებული საერთო სასამართლოების მოსამართლეებთან კომუნიკაციის წესი, რაც გარეშე პირთა ჩარევისაგან მოსამართლის დამოუკიდებლობის დაცვას უზრუნველყოფს.

მოსამართლის შეუცვლელი გარანტირებულია ორგანული კანონით. სასამართლოს რეორგანიზაცია ან ლიკვიდაცია არ შეიძლება გახდეს უვადოდ განწესებული მოსამართლის თანამდებობიდან განთავისუფლების საფუძველი.

აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ ვარდების რევოლუციის შემდეგ დღემდე, საერთო სასამართლოების სისტემა პოლიტიკურ მართვასა და კონტროლს დაექვემდებარა. სასამართლოების რეორგანიზაცია და ლიკვიდაცია იყო მთავარი ინსტრუმენტი, რომელმაც მაშინდელ ხელისუფლებას არასასურველი მოსამართლეების სისტემიდან გაშვებასა სასამართლო კორპუსის სუბიექტური პოლიტიკური ინტერესების შესაბამისად ჩამოყალიბების შესაძლებლობა მისცა (დღეისათვის სწორედ სუბიექტურ პოლიტიკური ინტერესების მქონე სასამართლო აგრძელებს ფუნქციონირებას, სამწუხაროდ).

სასამართლო სისტემის დამოუკიდებლობის მნიშვნელოვან გარანტიას ქმნის მოსამართლეთა იმუნიტეტი. მოსამართლე ხელშეუხებელია დაუშვებელია მისი სისხლის სამართლის პასუ-

ხისგებაში მიცემა, დაკავება ან დაპატიმრება, საცხოვრებელი ან სამუშაო ადგილის, მანქანის ან პირადი გახრეკა იუსტიციის უმაღლესი საბჭოს, ხოლო საკონსტიტუციო სასამართლოს მოსამართლის შემთხვევაში – საკონსტიტუციო სასამართლოს თანხმობის გარეშე. გამონაკლისია დანაშაულზე წასწრების შემთხვევა, რაც დაუყოვნებლივ უნდა ეცნობოს შესაბამისად იუსტიციის უმაღლეს საბჭოს ან საკონსტიტუციო სასამართლოს. თუ შესაბამისად იუსტიციის უმაღლესი საბჭო ან საკონსტიტუციო სასამართლო არ მისცემს თანხმობას, თავისუფლებაზეზღუდული მოსამართლე დაუყოვნებლივ უნდა გათავისუფლდეს.

დასკვნა

კანონის უზენაესობის დამკვიდრების გასაღებს წარმოადგენს არა მხოლოდ ის, რომ უზრუნველყოფილია სასამართლოს დამოუკიდებლობა, არამედ ის, რომ სასამართლო ასევე უნდა წარმოინდეს დამოუკიდებლად, რათა მოიპოვოს საზოგადოების ნდობა. სასამართლოს დამოუკიდებლობის ხელყოფის ყველაზე დიდი საფრთხე მომდინარეობს მოქმედი ხელისუფლებისა და უმრავლესობის მქონე პარტიისაგან.

ხელისუფლების სამ შტოს შორის ურთიერთობა უნდა აიგოს ურთიერთპატივისცემასა და ყოველი მათგანისაგან ორი დანარჩენის შესაბამისი როლის აღიარებაზე. ეს აუცილებელია, ვინაიდან სასამართლო ხელისუფლება მნიშვნელოვან როლს ასრულებს ხელისუფლების ორი დანარჩენი შტოს მიმართ. სასამართლო ხელისუფლებამ უნდა უზრუნველყოს, რომ მთავრობამ და ადმინისტრაციულმა ორგანოებმა პასუხი აგონ საკუთარ ქმედებებზე; რაც შეეხება საკანონმდებლო ხელისუფლებას, სასამართლო ხელისუფლებამ უნდა უზრუნველყოს მიღებული და ძალაში შესული კანონების სათანადო გამოყენება, აგრეთვე მათი შესაბამისობა ეროვნულ კონსტიტუციასა და, აუცილებლობის შემთხვევაში, რეგიონალურ და საერთაშორისო ხელშეკრულებებთან, რომლებიც შიდასახელმწიფოებრივი სამართლის ნაწილია. მათზე დაკისრებული ფუნქციების შესრულებისა და დამოუკიდებელი სასამართლო გადაწყვეტილების გამოტანის უფლებამოსილებების თავისუფალი, შეუზღუდავი განხორციელებისათვის სასამართლო ორგანოებმა უნდა გამორიცხონ ხელისუფლების დანარჩენ შტოებთან არამართლზომიერი ურთიერთობა, ასევე მათი გავლენა.

ამგვარად, დამოუკიდებლობა მიუკერძოებლობისა და ობიექტურობის გარანტიაა.¹²

დამოუკიდებლობის ამ ორი ასპექტის ერთმანეთთან მიმართება შეიძლება, შემდეგნაირად განიმარტოს: მოსამართლე შეიძლება დამოუკიდებელი იყოს თავის შეხედულებებსა და მსჯელობაში, მაგრამ, თუ სასამართლო, რომელშიც ის საქმეებს განიხილავს, არ არის ხელისუფლების სხვა შტოებისაგან დამოუკიდებელი იმ საკითხებში, რომლებიც მისი სათანადო ფუნქციონირებისთვისაა მნიშვნელოვანი, მოსამართლე დამოუკიდებლად ვერ ჩაითვლება.

12 CCJE(2015)4 ლონდონი, 2015 წლის 16 ოქტომბერი
ევროპის მოსამართლეთა საკონსულტაციო საბჭო
(ემსს) დასკვნა N 18 (2015).